

בפקדונו, אבל אם אמר לעבדו ולשלוחו לשלוח יד בפקדון, מניין שהוא חייב — לפיכך תלמוד לומר: "על כל דבר פשע", לרבות את האומר לשלוחו לשלוח יד ושלח, שהשומר חייב.

הרי למדנו כתוב שני: "על כל דבר פשע", המלמד שיש בענינו שליח לדבר עבירה, ואין למדין לכל התורה, משום ששני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין.

ומקשינן: הניחא לבית הלל, יפה אמרנו שאין ללמוד ממעילה לכל התורה שיש שליח לדבר עבירה, כי מצטרף לו הכתוב "על כל דבר פשע" שבשליחות יד, ושני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין.

אלא לבית שמאי, דמוקמי ליה להאי קרא ד"על כל דבר פשע" במחשבה כמעשה, לרבות את הדובר או חושב לשלוח יד שהוא חייב, ולשיטתם אין לנו כתוב בשליחות יד המלמד שיש בה שליח לדבר עבירה, ואין אלא כתוב אחד במעילה שיש בה שליח לדבר עבירה, ואם כן תיקשי לשיטתם:

גילף מיניה [ממעילה] לכל התורה, שיש ג-א שליח לדבר עבירה?!

ומשנינן: אף לבית שמאי אין לנו ללמוד ממעילה, משום דהוי הכתוב המרבה שליחות לדבר עבירה במעילה, והכתוב המרבה שליחות לדבר עבירה בטביחה ומכירה של גנב [כדמפרש ואזיל], לחייבו ארבעה וחמשה אף כשטבח שלוחו או מכר —

נאמר בתורה: "ונקרב בעל הבית אל האלהים [לשבועה] אם לא שלח ידו במלאכת רעהו. על כל דבר פשע", הרי שייתה התורה תיבת "דבר", שהיה לה לומר: "על כל פשע"; ונחלקו בדרשת תיבה זו בית שמאי ובית הלל:

בית שמאי אומרים: לכך אמר הכתוב "דבר": כדי לחייב על המחשבה, כלומר: מחשבה או דיבור⁽¹¹⁾ לשלוח יד בפקדון, כמעשה, וזה הוא שאמר הכתוב "דבר פשע", כלומר: דיבור [או מחשבה] של פשע.

ובית הלל אומרים: אינו חייב בדיבור ומחשבה לבר, עד שישלח בו יד, ומשום שנאמר: "אם לא שלח ידו במלאכת רעהו", הרי משמע ששלח את ידו בפקדון, ולא שדיבר בפיו או חשב בלבו לעשות כן.

אמרו בית שמאי לבית הלל: והלא נאמר "על כל דבר פשע", ומשמע לרבות את הדובר לשלוח יד.

אמרו להם בית הלל לבית שמאי: ואדרבה הלא נאמר: "אם לא שלח ידו במלאכת רעהו", ומשמע שליחות יד ממש.

אמרו בית שמאי לבית הלל: אם כן — כדבריכם שאין המדבר לשלוח יד, חייב — "על כל דבר פשע" למה לי, מה בא "דבר" לרבות?!

אמרו להם בית הלל לבית שמאי: שיכול — אם לא שאמר הכתוב: "על כל דבר פשע" — אין לי אלא הוא השומר עצמו ששלח יד

11. נתבאר על פי פירוש רש"י כאן; ומיהו במנחות ב ב כתב רש"י: "הך מחשבה הוצאת

שני כתובים הבאים כאחד, וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין!

ומפרשינן: הכתוב במעילה שיש שליח לדבר עבירה, היינו הא דאמרן "חטא חטא" מתרומה.

אבל הכתוב המלמד שליחות לדבר עבירה בטביחה ומכירה, מאי היא?

כי אמר קרא: "כי יגנוב איש שור או שה וטבחו או מכרו, חמשה בקר ישלם תחת השור, וארבע צאן תחת השה", הרי שהקשה התורה טביחה למכירה, כדי ללמד: מה מכירה חיובו הוא על ידי אחר, שהרי אי אפשר למכירה בלא מוכר וקונה, אף טביחה מתחייב הוא כשטבח על ידי אחר ולרבות את הטובה על ידי שליח.

דבי רבי ישמעאל תנא מקור אחר לטביחה ומכירה שהגנב מתחייב בו על ידי שלוחו:

משום שנאמר: "או" ["וטבחו או מכרו"], שהיה לו לכתוב "וטבחו ומכרו", לרבות הוא בא את השליח.

דבי חזקיה תנא מקור אחר לדין זה:

היות ואמרה תורה "תחת" שני פעמים, ["חמשה בקר ישלם תחת השור, וארבע צאן תחת השה"], והאחד הרי מיותר הוא, (1) לרבות הוא בא את השליח.

ואכתי מקשינן: הניחא למאן דאמר: שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין, הרי באמת אין ללמוד ממקומות שגילתה בהם התורה שיש שליח לדבר עבירה, שכך הוא הדין בכל התורה, וניחא המשנה ד"שולח את הבעירה" שפוטרת את המשלח מדבר עבירה.

אלא למאן דאמר: אף שני כתובים הבאים כאחד מלמדין, מאי איכא למימר! ? והרי יש לנו ללמוד ממקראות אלו שיש שליח לדבר עבירה, ולחייב את המשלח את הבעירה ביד פקח, ולפטור את השליח! ?

ומשנינן: גלי רחמנא, גילתה התורה שאין שליח לדבר עבירה בשחוטאי חוץ [קדשים שנשחטו חוץ לעזרה], שנאמר [ויקרא יז ג]:

"איש איש אשר מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה. ואל פתח אוהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה, דם יחשב לאיש החוץ דם שפך, ונכרת האיש ההוא מקרב עמו", ולכך אמרה תורה: "לאיש ההוא", ולא אמרה "לאיש" לבד, כדי ללמד: הוא ששחט בעצמו מחייבו כרת, ולא שלוחו ששחט מחייבו כרת.

ואכתי מקשינן: אשכחן גבי שחוטאי חוץ שאין שליח לדבר עבירה, אבל בכל התורה — כגון בשולח את הבעירה — מנלן שאין שליח לדבר עבירה.

"אמר בפני עדים אטול פקדונו של פלוני לעצמי", וראה שם בתוספות.
1. רש"י; וראה בבא קמא סז ב.

דיבור בפה הוא, דאי לא מוציאו בפה מחשבתו למאי נחייב לה, ובבא מציעא מג ב על המשנה שם: "החושב לשלוח יד בפקדון", כתב רש"י:

ומשנינן: דיליף שליחות לדבר עבירה בכל התורה משחוט חוץ.

ומקשינן: אדיליף משחוט חוץ שאין שליח לדבר עבירה, נילף מהנך [ממעילה, שליחות יד וטביחה ומכירה] שיש שליח לדבר עבירה, לדעת הסובר: שני כתובים הבאים כאחד מלמדין.

ומשנינן: הרי הדר כתב רחמנא [חזר הכתוב ואמר] בשחוט חוץ: "ונכרת האיש ההוא", ומשמע למעט אותו מכתת כששחט על ידי שלוחו, והרי לשחוט חוץ עצמן אין צריך פסוק נוסף, שהרי כבר נאמר: "דם יחשב לאיש ההוא", אלא:

אם אינו — המיעוט השני בשחוט חוץ — ענין לגופו דהיינו לשחוט חוץ עצמן, תנהו לפסוק זה ענין לכל התורה כולה, ללמד שבכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה.

שבה הגמרא ומקשה: ולמאן דאמר: שני כתובים הבאים כאחד שיש שליח לדבר עבירה אין מלמדים לכל התורה שיהיה בהם

שליח לדבר עבירה, ואילו מן הסברא הרי יודעים אנו שאין שליח לדבר עבירה, אם כן: (2)

הני תרי "ההוא, ההוא" מאי דריש בהו [מה באים הם ללמדנו, שהרי כבר ידענו שאין שליח לדבר עבירה, ואין צורך במיעוט מיוחד בשחוט חוץ]?!?

ומפרשינן את הפסוקים לדעה זו:

חד "ההוא" למעוטי שנים שאוחזים בכפין ושוחטים את הקדשים בחוץ, שאין אחד מהם חייב כרת.

וחד "ההוא" בא ללמד: הוא חייב כרת, כלומר: כשהוא בהווייתו וישובו, אז הוא חייב כרת, ולא כשהוא אנוס, וכן הוא ולא כשהוא שוגג על ידי עצמו, וכן הוא ולא מוטעה על ידי אחרים. (3)

שבה הגמרא ומפרשת את דעת החולק:

ואידך הסובר שני כתובים הבאים כאחד

2. נתבאר על פי רש"י, שכתב: ולמ"ד אין מלמדין, ולית לן למילף ממעילה וטביחה די שליח לדבר עבירה, ומסברא אין שליח, דאית לן למימר די ש לו לשמוע דברי הרב, והני "ההוא" מאי דריש בהו"; ויש לעיין: למה הוצרך לזה, והרי למאן דאמר: שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין, הרי זה מלמד בהיפוך, שבכל התורה אין הדבר כן!?

ולפי מה שכתב רש"י נמצא, כי להלכה שאנו סוברים "שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין", טעם הדין דאין שליח לדבר עבירה אינו מן הפסוקים, אלא מן הסברא, ונפקא מינה כשהיה השליח שוגג דלא שייך האי סברא, ראה

לעיל בהערות מב ב. והתוספות בבבא מציעא י ב כתבו שלא כרש"י, וביארו שם שמקור דין אין שליח לדבר עבירה הוא אחד מאן דאמר משחוט חוץ, ולחד מאן דאמר משום שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין, והיינו שהם מלמדים בהיפוך.

3. נתבאר על פי רש"י בזבחים קח ב; וראה בתוספות בזבחים קח ב, שהקשו: למה לי קרא לפטור את האונס, והרי אונס רחמנא פטריה; וגם הקשו: למה לי קרא לפטור את השוגג, והרי בר קרבן הוא?! וראה מה שביארו שם.

ותיקשי: **מאי טעמיה דשמאי הזקן**, הסובר: יש שליח לדבר עבירה, והרי מן הכתובים אין לנו ללמוד, כי "שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין", ואפילו אם הם מלמדים, הרי יש ללמוד מן המיעוט שבשחוטי חוץ, ומן הסברא הרי יש לנו לומר: דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים?!?

ומשנינן: **קסבר שמאי הזקן: שני כתובים הבאים כאחד מלמדין**, ולמדנו ממעילה וטביחה ומכירה, שאף בכל התורה יש שליח לדבר עבירה.

ואם משום כפל לשון "ההוא" שאמרה תורה גבי שחוטי חוץ, סובר שמאי הזקן שאינו בא למעט את השליח לא בשחוטי חוץ עצמם ולא בכל התורה, אלא לפטור שנים אוחזים בסכין, ולפטור את האנוס השוגג והמוטעה; ושמאי הזקן "**הוא ההוא**" לא דריש, שנלמד את הדינים האלו [או שאין שליח לדבר עבירה] מיתור זה.

ואיבעית אימא: לעולם דריש "הוא ההוא", ואף לשיטתו יש ללמוד שבשחוטי חוץ אין שליח לדבר עבירה וכן בכל התורה, ומאי "חייב" דקאמר שמאי הזקן באומר לשלוחו: "צא והרוג את הנפש" — **חייב בדיני שמים** בלבד.

ותמהינן: **מכלל, אם כן בהכרח דתנא קמא סבר: אפילו מדיני שמים פטור האומר לחבירו: "צא והרוג את הנפש"**, שאם לא כן במה נחלק תנא קמא על בית שמאי; וכי אטו נאמר דאף בדיני שמים פוטרו תנא קמא?!?

אלא דינא רבה ודינא זוטא איכא בינייהו,

מלמדין, והוצרך "ההוא ההוא" ללמד שאין שליחות לדבר עבירה בשחוטי חוץ ובכל התורה, אם כן מניין לו למעט את כל אלו מן הכרת!?

ומפרשינן: **מ"הוא ההוא"**, כלומר: שהיה לה לכתוב לאמר: "דם יחשב לאיש הוא", וכן "ונכרת האיש הוא", ואמרה תורה בשני הפסוקים "ההוא", הרי לך שני לימודים למעט שנים אוחזים בסכין, ולמעט את האנוס השוגג והמוטעה.

שבה הגמרא ומפרשת את דעת החולק:

ואידך התנא הסובר "שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין", שלמד למעט שנים אוחזים בסכין, וכן את האנוס השוגג והמוטעה מעיקר "ההוא", אם כן מאי דריש בתוספת ה"ה" שבשני הכתובים!?

ומפרשינן: תנא זה "**הוא ההוא**" לא דריש.

ומאחר שנתבאר שאין שליח לדבר עבירה, אם כן תיקשי: **והא דתני בברייתא: האומר לשלוחו צא והרוג את הנפש, הוא השליח חייב, ואילו שולחיו פטור.**

שמאי הזקן אומר משום חגי הנביא:

שולחיו חייב, ומשום שנאמר לדוד על אשר: "ויהי בבוקר ויכתוב דוד ספר אל יואב וישלח ביד אוריה. ויכתוב בספר לאמר הבו את אוריה אל מול פני המלחמה החזקה [עם בני עמון] ושבתם מאחרי ונכה ומת [שמואל ב, יא, יד טו]:

"אותו [את אוריה החתי] הרגת בחרב בני עמון", הרי שייחס הכתוב לדוד את הריגת אוריה במלחמת בני עמון.

במלכות דוד הוה, דקאמר ליה אוריה לדוד: "ואדוני יואב, וכל עבדי אדוני על פני השדה חונים", ולא היה לו לקרוא ליואב "אדוני" בפני מלכו. (5)

אמר רבא:

אם תמצוי לומר בטעמו של שמאי הזקן, שהוא משום דסבר שמאי: שני כתובים הבאים כאחד מלמדיו, ו"הוא הוא" לא דריש, ונמצא שמחייב שמאי את המשלח לדבר עבירה בכל התורה ובדיני אדם —

מכל מקום מודה שמאי הזקן באומר לשלוחו: "צא בעול את הערוה", ו"אכול את החלב", [או שאמר לשלוחו: "צא ואכול את החלב"], שהוא — השליח — חייב, ואילו שולחיו פטור, הואיל ונהנה שליח זה —

ומשום שלא מצינו בכל התורה כולה, זה — השליח — נהנה מן הערוה והחלב, וזה — המשלח — מתחייב על ידי הנאת שולחו. (6)

איתמר:

כלומר: ודאי שאף לתנא קמא חייב המשלח בדיני שמים, אלא שנחלקו אם נענש בעונש גדול כרוצח עצמו, או בעונש קטן בלבד כגורם מיתה בעלמא, שלשמאי הזקן נענש הוא בעונש גדול, ואילו לתנא קמא אינו נענש אלא בעונש קטן. (4)

ואיבעית אימא לפרש את דעתו של שמאי הזקן: עד כאן לא קאמר שמאי הזקן שהמשלח חייב, אלא ברציחה בלבד, ומשום דשאני התם גבי רציחה דגלי רחמנא גבי דוד ואוריה: "אותו הרגת בחרב בני עמון".

ומפרשין טעמא דאידיך, היינו תנא קמא החולק על שמאי הזקן: משום דסבר: כך אמר רחמנא: הרי לך — הריגת אוריה — בחרב בני עמון שהרגו את ישראל, מה הרב בני עמון אין אתה נענש עליו, שהרי כדין יצא עמם למלחמה, אף אוריה החתי אין אתה נענש עליו ואפילו בדיני שמים, ואף שגרמת לו למות.

ומאי טעמא אין דוד נענש עליו על כל פנים כגורם מיתה לחבירו, משום שאוריה מורד

6. א. בביאור סברת הגמרא, ראה מה שכתב ב"קהלות יעקב" הנדמ"ח סימן מ.

ב. לעיל מב ב בהערות, הובאו דברי ה"קצות החושן" בסימן קפב, שכתב בטעם הדין שאין שייך שליחות במצוות, שהוא משום שצריך הנחת תפילין על ראשו ושגופו ישב בסוכה, ואם שלח שליח, אף שהמעשה מתייחס אליו, מכל מקום לא הניח תפילין על ראש המשלח, ולא ישב גופו של המשלח בסוכה, כי על זה אין שייך שליחות.

וב"אור שמח" בתחילת הלכות שליחות, כתב עליו, שעדיין לא יישב מאכילת מצה ואכילת

4. ראה בהערות לעיל מב ב, דמדברי התוספות הרא"ש נראה, שאם שלח שליח להזיק את חבירו חייב הוא לשלם בדיני שמים [ולפי זה לכאורה תפיסה מועילה, כבשאר מקומות שחייב בדיני שמים], ואילו ב"קצות החושן" מבואר, שיש עליו עונש בידי שמים, אבל חיוב ממון בידי שמים אין עליו.

5. כן פירש רש"י; והוספות חלקו על זה, וראה ביאור דבריהם במהרש"א; ופירשו בשם יש מפרשים, שהמרד היה שהקדים לומר "אדוני יואב" לפני "עבדי אדוני"; וראה עוד בתוספות, ביאור אחר בשם רבינו מאיר אביו של רבינו תם.

"אתם עדיין", הכי נמי דלא הוּו קידושי [וכי אטו אין חלים הקידושין], משום שלא אמרו להם היו לנו עדים שיתקיימו הקדושין על ידכם! (7)

אלא בזה הוא שנחלקו:

רב אמר: שליה נעשה עד, משום דאלומי קא מאלימנא למילתא [מחזקים אנו את העדות] כשהיא נעשית על ידי השליח עצמו. (8)

ואילו דבי רבי שילא אמרי: אין שליה נעשה עד, כיון דאמר מר: "שלוהו של אדם כמותו", הוה ליה העד שהוא שליח כגופיה של משלח, ואין יכול אדם להיות עד לעצמו. (9)

רב אמר: שליה שנשתלח לקדש אשה או לפרוע ממון, נעשה הוא עצמו עד לקיים את הקדושין שעשה או להעיד על קיומם, ולהעיד על פריעת הממון.

ודבי רבי שילא [בישיבתו של רבי שילא] אמרי: אין שליה נעשה עד.

ומפרשין: מאי טעמא דבי רבי שילא, שאין שליה נעשה עד?

אילימא, שמא תאמר: משום דלא אמר ליה — המקדש והמתקדשת, או הלוח — בשעת ראיית העדות: "הוי לי עד" —

כך הרי אי אפשר לומר, כי: אלא מעתה, אם קידש אדם אשה בפני שנים, ולא אמר להם:

ב. כתב הר"ן בשם הרשב"א, דמכל מקום צריך שיתן את הקדושין בפני העדים ממש, אבל אם הטמין לה עדים אחריו הגדר והיא לא הרגישה בהם, אף על פי שפשטה ידה וקבלה ממנו קידושין אינה מקודשת, ומשום שיש לומר: יודעת היא שהמקדש בלי עדים אינם קידושין, ולכן קבלתן כי רצתה לשחק בו; וראה עוד מה שהוסיף בזה הריטב"א.

8. יש מי שפירש על פי הסברא הזאת את הפסוק ברות [ד' ז]: "וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר, שלף איש נעלו ונתן לרעהו, וזאת התעודה בישראל", ופירש רש"י: "משפט העדות", והדברים סתומים.

יש לפרש, שהרי הנהוג הוא שהעדים עושים את קנין הסודר, וזה הוא שאמר הכתוב: "וזאת התעודה בישראל", והיינו שהעדות על הקנין נעשית באופן שהעדים עצמם הם בעלי המעשה, כי בזאת מתחזקת העדות, כמבואר בגמרא כאן.

9. ב"אבני מלואים" סימן לה ס"ק א הביא בשם

פסח, כי אם נאמר שהרי זה כאילו אכל, אבל לא בפיו ומעיו שלו אלא של השליח, אם כן גבי "אכול את החלב" נמי נאמר, שאין זה אלא כאילו אכל המשלח בפיו ובמעיו של השליח, ולמה יתחייב, ואין צריך לטעם "זה נהנה וזה מתחייב לא אמרינן"?!?

והוסיף עוד שם, שאין לומר שזה הוא גופא סברת הגמרא "זה נהנה וזה מתחייב לא אמרינן", שאם כן למה ליה לרבא להשמיענו סברא זו אליבא דבית שמאי?! היה לו להשמיענו סברא זאת אליבא דכולי עלמא, ולגבי שליחות באכילת מצה וקרבן פסח. וראה מה שהאריך עוד שם בענין שליחות במצוות.

7. א. כתב רש"י: "וכי אמרינן בסנהדרין צריך שיאמר "אתם עדיין", הני מילי בעדי הודאה, שפעמים שאדם מודה לתובעו מנה, ואומר: "הדין עמך", מפני שרוצה להשתיקו מעליו עד לאחר זמן, ואף על פי שאינו חייב לו כלום, לפיכך אין השומע יכול להעיד "בפני הודה" עד שיאמר "אתם עדיין", אבל בעלמא, לא".

מיתובי לרב הסובר: שליח נעשה עד, מהא דתניא:

אמר לשלשה אנשים: "צאו וקדשו לי את האשה", אחד נעשה שליח לקדשה, ושנים האחרים יהיו עדים, דברי בית שמאי, מפני שהם סוברים: רק השליח שעושה בפועל את השליחות הוא אינו נעשה עד, אבל השנים האחרים אף שנתמנו על ידו להיות שלוחים, כיון שאין הם עושים בפועל את השליחות, הרי הם נעשים עדים.

ובית הלל אומרים: כולם שלוחים הן, כלומר: את כולם מינה להיות שלוחים, ואין שליח נעשה עד, אף שבפועל לא יעשה את מעשה הקידושין אלא אחד מהם.⁽¹⁰⁾

ומבאר הגמרא, שלא רק מדברי בית הלל יש סתירה לדברי רב, אלא אפילו מדברי בית שמאי, שהרי:⁽¹¹⁾

עד כאן לא פליגי — בית שמאי על בית הלל — אלא בשלשה שאין כולם עושים בפועל את השליחות, אבל בשנים שהאחד מהם מקדש בפועל, דברי הכל — ואפילו לדעת בית שמאי — לא יכולים שניהם להיות עדים, כי אותו שקידש אינו נעשה עד, ותיקשי לרב הסובר: שליח נעשה עד.

ומשנינן: הוא [רב] דאמר כי האי תנא, דתניא: רבי נתן אומר: כך נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר:

בית שמאי אומרים: אמר לשלשה: "צאו וקדשו לי את האשה", השליח ועד אחד מהשנים הנותרים, יכולים להעיד, כי אף שליח בפועל נעשה עד.

ובית הלל אומרים: שליח ושני עדים, כלומר: אחד נעשה שליח ואינו ראוי לעדות, מפני שעושה הוא את השליחות בפועל, ושנים האחרים מעידים בדבר.

ותמהינן: מה הועלנו בתירוץ זה!! וכי אטו רב בבית שמאי — הסוברים: שליח נעשה עד — סבירא ליה!?

ומשנינן: איפוך — לדעת רב — דברי בית שמאי לבית הלל, ודברי בית הלל לבית שמאי, ונמצאו דברי רב כדעת בית הלל.

ורב אחא בריה דרבא, מתני — את מחלוקת רב ורבי שילא — איפכא, וכך היה שונה:

רב אמר: אין שליח נעשה עד.

הלכה טו ד"ה ולכאורה.

10. ראה מה שכתב ב"אמרי משה" סימן יח אות ג.

11. ביארו הראשונים, שלכן הוצרכה הגמרא להקשות גם מדברי בית שמאי, משום שאם לא כן היינו אומרים "איפוך דברי בית שמאי לבית הלל".

הריב"ש לבאר את מחלוקתם: אם בעל דבר שאין לו שום נגיעה, אם פסול הוא; וביאר ה"אבני מלואים" שם, דהא דקיימא לן שהשותפין מעדיין זה לזה, וכן שבעל המקח הוא עד לומר למי מכר, זה לפי מה שקיימא לן שליח נעשה עד.

וראה עוד מה שכתבו בזה ב"שערי ישר" שער ז פרק ד, וב"אור שמח" גירושין פרק ב

ואי אשמועינן רבא רק בקדושין ובגירושין ולא בדיני ממונות, כי אז הייתי אומר, שלכן נאמנים הם אף בגירושין: **משום דאיתתא לבי תרי לא חזיא** [אין אשה ראויה לשני אנשים], והיות ושנים הם אין הם משקרים.

אבל ממונא, כשמעידים על פרעון המעות שהיו בידם למלוה, **אימא: הני עדים לא מסרוהו למלוה ומיפלג פלגי** [חושבים הם לחלוק במעות].

לפיכך **צריכי**, להשמיענו דין זה בכל אלו.

גירסת הגמרא בקושייתה הבאה, נכתבה על פי גירסת הב"ח מספרים אחרים.

ומקשה הגמרא על מה שאמר רבא את דינו בדיני ממונות: **מאי קסבר רבא!** ?

אי קסבר רבא: המלוה או המפקיד (1) את חברו בעדים, צריך לפורעו בעדים, כלומר: צריך הוא להביא עדים על הפרעון, ואינו נאמן לומר "פרעתי", ונמצא, שאם הלוה המלוה ללוה בעדים, וגם מסר הלוה לשלוחיו את הכסף בעדים, הרי שזקוק הלוה לעדותם של השלוחים שיעידוהו על הפרעון, ונמצא גם, שאם יטענו השלוחים: "לא מצאנו את המלוה, והחזרנו לך את הכסף", לא יהיו נאמנים — אם כן:

רבי רבי שילא אמרי: שליח נעשה עד.

ופוסקת הגמרא הלכה ולמעשה: **והלכתא: שליח נעשה עד!**

אמר רבא אמר רב נחמן:

אמר לשנים: **"צאו וקדשו לי את האשה"**, הן הן שלוחיו הן הן עדיו, כי "שליח נעשה עד", **וכן הדין בגירושין** אם שלח גט לאשתו על ידי שנים —

וכן הוא הדין בדיני ממונות, שאם שלח הלוה חוב למלוה שלו על ידי שנים, הן הן שלוחיו והן הן עדיו.

וצריכא רבא להשמיענו דין זה הן בקדושין והן בגירושין והן בדיני ממונות:

ואי אשמועינן רבא רק בקידושין ולא בגירושין, כי אז הייתי אומר: בקדושין דוקא "שליח נעשה עד" להעיד על הקדושין, **משום שאין לחוש שמא משקר הוא**, דהרי **למיפרה קאתי** [כי לאסור הוא בא אותה] על כל העולם ועליו, ואין לו ענין לשקר בדבר, אבל בגירושין, **ניחוש שמא משקר הוא** שגירשה, כי **עיניו נתן בה** בשעה שביקש ליתן לה את הגט, ומשקר שקיבלה הימנו.

1. בתוספות הביאו מגמרא בשבועות מה ב, דאפילו למאן דאמר: המלוה את חברו בעדים צריך לפורעו בעדים, מכל מקום המפקיד אצל חברו בעדים, אינו צריך לפורעו בעדים, כי נאמן הוא לומר "החזרתי" במיגו שהיה אומר "שנאנסו" והיה נאמן. ופירשו את סוגייתנו לפי זה, שהיות ואין הם נאמנים לומר "החזרתי" אלא במיגו ד"נאנסו",

אם כן צריכים הם שבועה אילו היו אומרים "החזרתי" כמו שהיו צריכים לישבע אילו היו אומרים "נאנסו" וכשאר שומרים הצריכים שבועה, ואם כן נוגעים הם בעדותם ליפטר מן השבועה, ועל דרך שאומרת הגמרא בהמשך, שלאחר תקנת שבועת היסת הרי הם נוגעים בעדותם, [והוא הדין שמתעם זה אין הם נאמנים לומר "פרענו" למלוה, אף שהיו יכולים לטעון